

MUSEITIDNINGEN

I detta nummer:

- * Toffelmakaren Wilhelm Jönsson
- * Affärerna runt hamnen på 1930-talet
- * Råå Södra skola - så började det

Wilhelm Jönsson i butiken. Foto ur artikel i Femina.

Årskrönika

Verksamhetsberättelse för Råå Museiförening 2004

Janne Persson demonstrerar motorer för intresserade åhörare. Foto Sven Wittgren.

Årsmötet

Årsmötet hölls den 23 mars 2004 i Raus församlingsgård och det var välbesökt.

Föreningens ordförande Sigvard Windfors hälsade välkommen. Till ordförande för mötet valdes Sven Wittgren och till sekreterare Eva Olsson. Till justeringsmän och tillika rösträknare valdes Börje Furuby och Carin Frost.

Mötesordförande föredrog styrelsens verksamhetsberättelse, och kassören belyste de viktigaste ekonomiska händelserna under året. Museets revisor Stig Fernehall föredrog revisionsrapporten varefter styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna årets verksamhet.

Till ny ordförande valdes Marianne Wittgren. Till ordinarie ledamot i styrelsen omvaldes Eva Olsson och nyvaldes Ulf

Bjrnstål, Hans-Ingvar Green och Bengt Magnemark. Till styrelsesuppleant valdes Hans Backe. Som revisor omvaldes Staffan Jonasson och nyvaldes Dag Lauritzon. Som revisorsuppleanter nyvaldes Maj-Britt Bengtsson och Margareta Werner. Till ny ledamot tillika sammankallande i valberedningen valdes Ragnar Thornberg. I övrigt omval.

Årsmötet fastställde medlemsavgiften till 100 kr.

Årsmötet utsåg på styrelsens förslag de avgående styrelseledamöterna Torsten Sturesson och Cal Åström till hedersmedlemmar. Sigvard Windfors tackade de nya hedersmedlemmarna för ett gott arbete under åren.

Avgående ordförande Sigvard Windfors lämnade över ordförandeklubban till Mari-

anne Wittgren, som tackade för förtroendet att bli vald till ordförande med devisen: Det möjliga är redan gjort, nu gäller det att göra det omöjliga.

Efter varm avtackning av Sigvard Windfors dracks det gott kaffe innan det var dags för Joachim Svensson att hålla sitt mycket uppskattade föredrag om Den osänkbara RMS Titanic.

I den nya styrelsen utsågs Hans-Ingvar Green till vice ordförande, Eva Olsson till sekreterare, Bengt Magnemark till kassör, Bengt Rådbrink till materialförvaltare och Siv Olsson till medlemsregistrator.

Styrelsen har haft 8 sammanträden under året.

Antalet medlemmar var vid årsskiftet ungefär 1100, en ökning under året med ett hundratal medlemmar.

Besöksfrekvensen

Vi har under det gångna året haft många besökare, både individuellt och i grupp. Utställningarna har lockat nya målgrupper, inte minst barn. Naturligtvis är ett museum som vårt oerhört beroende av många medlemmars delaktighet. Eva Olsson har tagit övergripande ansvar för bemanningen av museet, och Siv Olsson har tagit huvuddelen av våra guideade besök. På så sätt har vi klarat av den gångna säsongen och ser med tillförsikt fram mot nästa. Vi kommer att utöka öppettiderna för att göra vårt fina museum mer tillgängligt.

Tillbyggnaden

Under våren utrustades den nya byggnaden med fina motorer och med inredning från Bröderna Linds Motorverkstad. I denna står en docka klädd i en originaloverall från "Lindarna". Denna overall har utgjort isole-ring i en ventil under många år men har nu fått en upphöjd position. Vi har glatts under hela säsongen av det härliga ljudet från tändkulemotorerna. Ett utmärkt dragplåster! Vem kan motstå lockelsen att gå in och titta när det låter så härligt? Vi tackar varmt er

alla i jobbgänget som gjort detta möjligt!

Donationer och bidrag

Vi tackar alla våra sponsorer som gjort det möjligt att både bygga, inreda och utrusta vår motorhall.

I samband med säsongöppningen överlämnade Kurt Björklund ett gåvobrev på sin, med nytt vindroder försedd, Golden Lady, alla sina medaljer och snäckor. Tack Kurt! Vi har under året fått 50 000 kr i bidrag från Kulturnämnden. Dessutom har vi fått ett antal mindre penninggåvor och museala föremål, inte minst till vår motorhall. Detta är vi mycket glada och tacksamma för.

Marknadsföring

Hemsidan har utvecklats under året med hjälp av en elev från Sundsgårdens folkhögskola. Här finns nu all aktuell information om museet. Vår hemsida nås nu enkelt från 35 andra hemsidor, de flesta med inriktning på fiske, sjöfart eller turism.

Inför säsongen gjorde vi en broschyr om vårt museum med speciellt fokus på årets utställningar. Denna broschyr har distribuerats till platser i vårt närområde där turister och andra intresserade befinner sig. Vi har också marknadsfört oss i lokalradion och i lokalpressen.

Årets utställningar

Den osänkbara RMS Titanic var namnet på årets huvudutställning. På ett pedagogiskt sätt hade Joachim Svensson, ansvarig för utställningen, exponerat historien ur många olika aspekter. Extra intresse väckte säkert de artiklar som Helsingborgs Dagblad presenterade under våren med fokus på en familj med ursprung på Miatorp. Vår egen Sagan om ringen.

Kvinnogruppen hade gjort en utställning om Fruntimmersaffärer på Råå. Den gjorde avtryck även i Skånes Hembygdsförbunds tidning.

Erik Engqvists keramik fanns också fint exponerad och blev mycket beundrad.

Gamla filmer

I vårt arkiv finns ett antal filmer dels på video dels på gammal film. Vi har fått dem överlagda på dvd-skivor. Dels skonar det filmerna dels kan fler se dem eftersom det är svårt att få tag på gamla filmapparater. Vår gamla Råå-film finns nu på dvd och kan köpas på museet. Vi har också filmer tagna av förre bokhandlaren Eric Wennerstedt. En av titlarna är "Bland badgäster i Råå havsbad".

Två filmer om tonfiske från slutet av 40-talet och en film om Stenkärlsfabriken i Raus har vi också fått omlagda. Dessa kommer vi att visa i olika sammanhang.

Medlemsvärning

Inför höstmötet delades vår medlemstidning ut till alla hushåll i vårt närområde. Vi hade en bilaga i tidningen med en vädjan till alla som ännu inte var medlemmar att stödja oss i förvaltningen av vårt viktiga kulturarv. Till vår stora glädje ökade medlemsantalet med ungefär 100 personer. Välkomna ni alla! Inför denna tidnings distribution väljer vi samma metod men ett annat område.

Aktiviteter

Säsongen startade med invigning av motorhallen. Professor Hans Rausing höll ett uppskattat och personligt invigningstal, som kunde läsas i förra numret av museitidningen.

Studieresa till Vikingamuseet. Det smakar bra med lite kaffe innan vi går in. Foto Cal Åström.

Under sommaren har vi haft igång våra tändkulemotorer ett antal gånger. Många intresserade har då passat på att fråga våra duktiga maskinskötare om både det ena och det andra.

Kurt Björklund har också funnits vid sin båt för att berätta. Han har mycket att dela med sig av.

Vid höstmötet höll Hans Backe ett mycket intressant föredrag om Bananens resa från Centralamerika till Europa. Han visade bilder som förändrade åtminstone min uppfattning om bananodling. För att bli riktigt trovärdig bjöd Hans oss alla på en banan. Den smakade utmärkt.

Sista lördagen i oktober hade vi filmvisning på museet. Lokalen blev mer än full, och många glada skratt hördes. Vi planerar en repris. På annandag jul hade vi traditionsenligt öppet. På ovanvåningen visade vi Harry Perborns Råå-film. Detta uppskattades av våra besökare.

Studieresan

Årets resa gick till Vikingamuseet i Roskilde. Där blev vi mottagna av en mycket kunnig guide, som på ett spännande sätt kunde få igång vår fantasi. Tänk vad ett besök med kunniga guider ger i mervärde.

Årsavslutning

Året avslutades som vanligt med julbord men denna gång i våra egna lokaler. Efter maten kom Lucia med tärnor och glädde alla med sin vackra sång

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till alla er som på olika sätt stöttat oss och deltagit i olika aktiviteter. Alla behövs om vi ska kunna göra det omöjliga möjligt.

Marianne Wittgren
ordförande

Några tillägg till ”Mera vilja än vapen”

Stina B-son Norlings artikel i förra numret om beredskapstiden på Råå har inspirerat Bertil Persson att skicka in följande bidrag:

Min far Arthur Persson var hammmästare för Råå hamn. I arbetet ingick också tillsynen av fyren som på den tiden drevs med fotogen.

På natten när tyskarna invaderade Danmark väcktes vi av upprepade skurar av småsten på sovrumsfönstret. Det var lotsförmannen Natanael Råwall som ville att far skulle släcka fyren vid hamninloppet, eftersom Sundet var fullt av tyska krigsfartyg. Jag fick följa med ner till hamnen och när fyren var släckt gick vi ner till ’lanningen’ cirka 200 meter från den norra hamnpiren. Dit hade det kommit ett kompani militärer med hemvist i mellersta Sverige. När det började ljusna och Danmark blev synligt i gryningsljuset frågade en av dem: ”Är det Ven därute?” ”Nej det är Danmark, svarade

vi”. ”Men herregud, där är ju tyskarna” blev reaktionen. På den tiden var kunskapen om närheten till Danmark inte särskilt stor.

Man var ju också rädd för en invasion. Söder om hamnpiren är ju stranden väldigt långgrund. Vid ’lanningen’ norr om hamnen är det ju något djupare men man bedömde inte att en landstigning kunde ske längs stränderna. Då återstod bara hamnen och för att förhindra en invasion den vägen lades en stor pråm längst ut vid pirarna. Varje kväll drogs den ut så att den spärrade inloppet. Pråmen var minerad och min far övernattade en längre tid på Hamnkotret för att på order från den lokala militärledningen genast kunna trycka på den knapp som skulle spränga pråmen.

Bertil Persson

Toffelmakaren i TV

Wilhelm "Toffel-Wille" Jönsson i sitt butiksfönster på Rååvägen 14. Privat foto.

En sommarsöndag någon gång i slutet av 1940-talet var jag tillsammans med min far, toffelmakare Wilhelm Jönsson, i en Volvo lastbil på väg till Boserup. Bakom ratten satt Mjölka Karlsson. Nu var det inte mjölk, som skulle transporteras till Råå mejeri, utan aleträ som skulle bli till bottnar i tofflor och träbonnastövlar. På den tiden var det inte vardagsmat att åka bil och det är säkert därför jag kommer ihåg händelsen. Väl åter

på Råå skulle lastbilsflaket med tre alnar långa stockar lastas av. (Om någon till äventyrs inte vet hur lång en aln är kan jag avslöja att det går tre alnar på en famn! Som ju är 1.8 m.)

Jag minns att Karlssons son hjälpte till med avlastningen av stockarna. Måhända var det här som han grundlade sin styrka som back i Råå IF.

20 år tidigare hade min far övertagit toffelmakeriet efter sin far, som startat verksamheten i början av århundradet. Jag har förstått att far nog snarare velat bli bonde än toffelmakare. Men när J. P. Jönsson dog 1927 var det nog bara att ta vid efter honom i företaget. Kanske har min mor, Lilly, som 1929 blev hans hustru, även lagt in veto mot att bli bondmora. Hennes tidiga barndom i Örby skrämde kanske. Men det är en helt annan historia som jag vet så lite om.

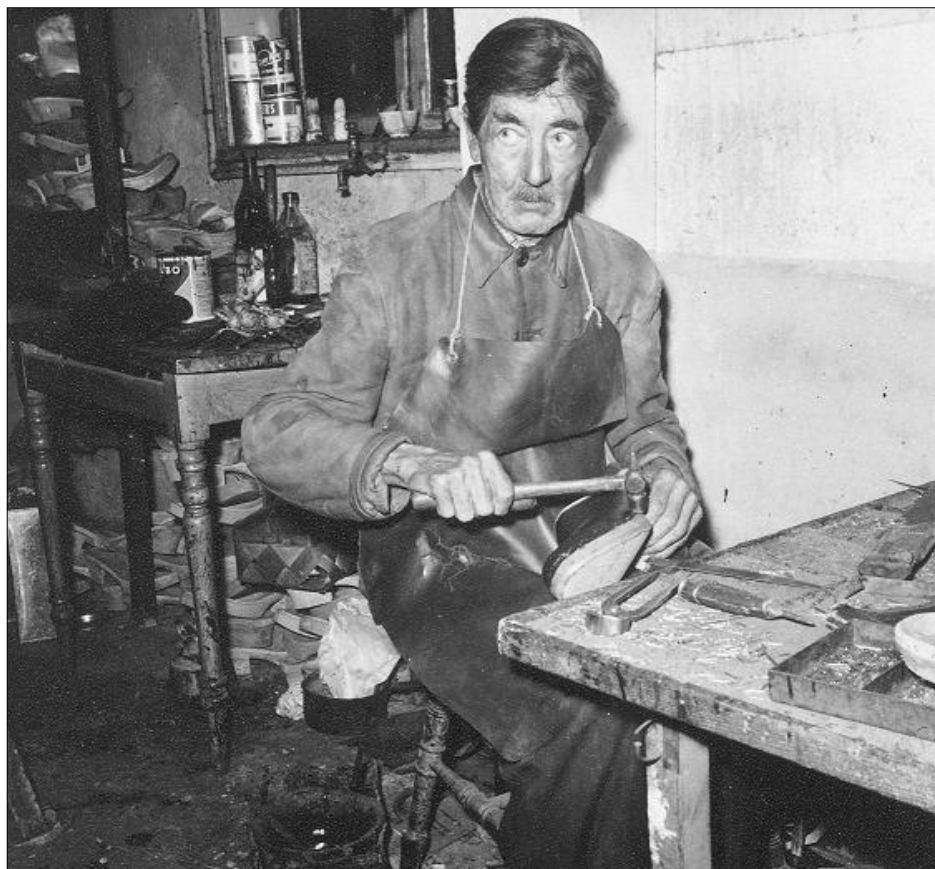
Mästaren på toffelbottnar

Redan vid den här tiden var en hel del av toffelbottnarna maskintillverkade. Materialet var vanligtvis björk. Till de vanliga svarta arbetstofflorna däremot var bottnarna tillverkade av al, och allt arbete med dem utfördes från början till slut i verkstaden på Rååvågen 14. Karl Andersson var mästaren

som hanterade såg, yxa och de olika knivarerna. Först sågades aleträet i kubbar som passade längden på den färdiga botten. Därefter tog arbetet vid huggkubben vid, där kubben klövs och bitarna yxades till ämnen för den blivande botten. Det avslutande arbetet företogs i en bänk där botten klämdes fast allteftersom Kalle med hjälp av de olika knivarerna täljde botten till färdig form. Det hände ganska ofta att verkstaden fick besök av patienter till doktor Stenport vid vanförestalten. Ja, detta var innan en städare blivit lokalvårdare. Stenport skickade gärna patienter med defekta fötter till Råå. Det kunde vara både botten och ovanläder som skulle anpassas till foten. När det gällde att tälja till botten så att den passade även den mest förstörda fot var Karl Andersson den som fick plocka fram all sin skicklighet. När han var klar med sitt arbete

Karl Andersson hugger till bottnar. Privat foto.

Nils "Tröls" Nilsson spikar fast ovanlädret. Privat foto.

med knivarna fick kunden gärna även lite andlig spis med sig från verkstaden. Kalle kunde sin Nils Ludvig och han stod inte att hejda förrän han fått framföra:

Mä Träsko å Lä'sko

*Träsko de e don
å gå i vardeslav mä,
för hont en far te väjs
så följer sällan skav mä.
En pingar onge säl
när bonnana e klena,
di håller tärna jonkeda
å stuegålen rena.*

Lä'sko hör ju bäst

*ihob mä sön-desklärna.
Å se te e de fint
men ignelit för tärna.
Di bär se aller mingst
på ager ella fälad
men hör som sajt te gillesbrug
å kärkegång å hälad*

*De gör så lidet te
va skotöj en har på se,
en e ju lia go
när en drar skona å se.
Men säl tyr ja me för
te di som trör i träsko
än te di stackals höj-färskryb
som bara kan ha lä'sko.*

Jag har även ett annat minne från Rååvägen 14 där Kalle spelar en roll. När Nils Nilsson, Tröls kallad, hade blivit så långhårig att håret skymde sikten, kallade far på Edvin Löfgren.

Löfgren arbetade vid kommunen och hade vad jag vet ingen erfarenhet som frisör. Men han var uppenbarligen en hjälpsam själ och hanterade saxen med den äran. Som lön för utfört arbete bjöds han på en sup. Ja även föremålet för saxens framfart vederfors denna traktering.

Jag har en stark känsla av att Löfgren gärna tog sin sup inte bara för dess hälsobringande verkan utan kanske främst för glädjen i att kunna skåla med Kalle som inte bara på grund av svag mage utan även av stark övertygelse höll sig till mjölk och vichyvatten som törstsläckare!

En vådlig bilfärd

Mitt för järnvägsstationen vid Raus odlade Anders Andersson gurka och tomat. Det-

ta hade nu inte mycket med tofflor att göra. Men Anders hade en T-Ford på gården. Med högt till taket. Och därför passade detta fordon perfekt att transportera tofflor i! En söndag ställdes kosan mot Vedby. Där bodde Gösta Lundkvist, som varit lantbrukare, men skadat ena benet och därefter lärt till toffelmakare hos min far. Tanken var att han skulle driva toffelmakeri i Vedby. Men kundunderlaget var i klint i Vedby samtidigt som efterfrågan på tofflor från toffelmakeriet på Råå ökat alltmer. Under en tid levererade far därför bottnar och ovanläder till Vedby där sen Gösta färdigställde tofflorna. En höstkväll i början av 50-talet var far, Anders Andersson och jag på väg mot Vedby för att lämna material och hämta färdiga tofflor. På vår färd passerade vi Klippan. I dag klagar folk över det som av okunnighet kallas för kullerstenar när husen längs Rååvägen fås att skaka av den tunga trafiken. I Klippan var vägen mot Hässleholm kullerstensbelagd! Trädgårdsmästarens T-Ford uppförde sig

Nils och Wilhelm i verkstaden. Foto ur HD 9 juli 1944.

som en nyss utsläppt kalv på vårbete. Jag lyckades övertyga Anders om att det bara var en fråga om att öka farten tillräckligt, så skulle Forden liksom flyta över guppen. Den som lyder råd är inte alltid vis! Skakningarna ökade till den grad att rattan lossnade från rattstången. Medan jag funderade över vad som var fel med mitt goda råd lyckades vår chaufför trycka tillbaka rattan på plats och omsider kom vi fram till Vedby. Vägen hem med färdiga tofflor gick utan problem bortsett från en kortare andhämt-

ningspaus i backen vid Björka smedja. Efter översyn av tändningen och åkallan om hjälp från högre makter forcerades backen och vi kom fram till Råå!

På 1950-talet ökade efterfrågan på färgade tofflor allt mer. Detta var mycket en följd av att fler och fler sökte sig till Råå för att fira semester. Den ökande försäljningen gjorde att arbetarstyrkan behövde utökas. Gösta Lundkvist flyttade med familj till Helsingborg och började spika trätofflor hos far.

Ombottnade svarta tofflor i väntan på avhämtning. Privat foto.

Under hela min uppväxt fick jag på olika sätt hjälpa till i rörelsen. Till en början inskränkte sig mitt bidrag till att riva av ovanlädret på tofflor som skulle bottnas om. Det var inget roligt arbete. Det var långt från vanligt att kunden gjort tofflorna rena innan de lämnades in för ombottning. Och jag betraktade det som en mycket tvivelaktig bonus med alla nya främmande luktsensationer.

Så småningom utökades arbetsuppgifterna och bland annat föll det på min lott att skriva adresslappar och postgiroblanketter till den ökande strömmen av postförskott. Ja, jag fick också hjälpa till med att paketera tofflorna. Av utrymmesskäl fick detta göras på söndagarna, då inga kunder var i butiken. Det var rejält många paket som jag sen på

Liten kund får hjälp av toffelmakaren. Privat foto.

måndagen i flera vändor bar bort till postkontoret vid sidan om Holms Järnaffär. Det var inte alltid som postdamerna lyckades dölja sin irritation över min, i regel, rätt sena leverans av postpaketet.

Men jag hade ju varit i skolan och kunde inte komma tidigare, så jag tyckte inte att jag behövde be om ursäkt. Och gjorde det säkert inte heller!

Rättvisa i butiken

Jag tror nog att jag är rätt lik min far i många avseenden. Han hade ingen vare sig förmåga eller lust att se upp till någon för en fin titels skull. I den mån han gjorde skillnad på folk berodde det på hur han själv bemöttes. Vid ett tillfälle då butiken var full med kunder

och väntetiden syntes för lång för en av de väntande damerna höll han på att alla fick vänta på sin tur. Han lät sig inte störas av att damen mer än lätt irriterad undrade om han inte visste vem hon var. Han bekände sin okunnighet och sitt ointresse av att bli upplyst om hennes samhällsställning. Detta föll naturligtvis inte i god jord hos henne men de övriga kunderna uttryckte sin uppskattning.

Även om den gode toffelmakaren höll på vad han tyckte var rätt så kunde han uppvisa en stor följsamhet mot en del kvinnliga kunder med önskan om små fötter. När storlek 38 var lagom stor men kunden tidigare aldrig hade behövt större än 37, löste far problemet på sitt sätt. Förebärande att något skulle rättas till tog han tofflorna med sig ut i verkstaden och ändrade raskt siffran från 8 till 7. Så kunde damen glatt lämna toffelmakaren i trygg förvisning om att hon visst inte behövde storlek 38!

Radioreportage i verkstaden någon gång på 40-talet. Privat foto.

Intresse i massmedia

Rubriken på den här artikeln, *toffelmakaren i TV*, behöver sin förklaring. I TVs barndom gjordes ett reportage om toffelmakaren på Råå. Ett resultat blev att brevbeställningarna ökade. Detta var långt före införandet av postnummer och postverket klarade utan vidare av att till rätt adressat leverera ett brev med adressen: Till Toffelmakaren i TV, Skåne.

Även Radio Malmö, eller vad det kan ha hetat på den tiden, gjorde reportage från Rååvägen 14. Jag har för mig att Fritz skomakares son Bertil på något sätt var inblandad i att reportagen kom till stånd.

Massmedias känsla för värdet i traditionella hantverk är inte ny. Redan 1935 hade HD en utförlig artikel om toffelmakeriet på Råå. 1944 var det dags igen. IHD söndagen den 9 juli ägnades hela åtta sidor åt Råå. Temat var inkorporeringen med Helsingborg 1918. Reportage från Jönssons toffelmakeri och Jönssons segelmakeri delade då

på en helsida i tidningen.

Kvällsposten, Svenska Dagbladet och Femina är andra tidningar som gjort reportage om toffelmakaren på Råå.

Vid sin sommarvistelse på Råå besökte även Lars Norrman gärna verkstaden för att teckna av ”gubbarna”.

Brev till bevärigen

I början av 1920-talet gjorde far sin värnplikt.

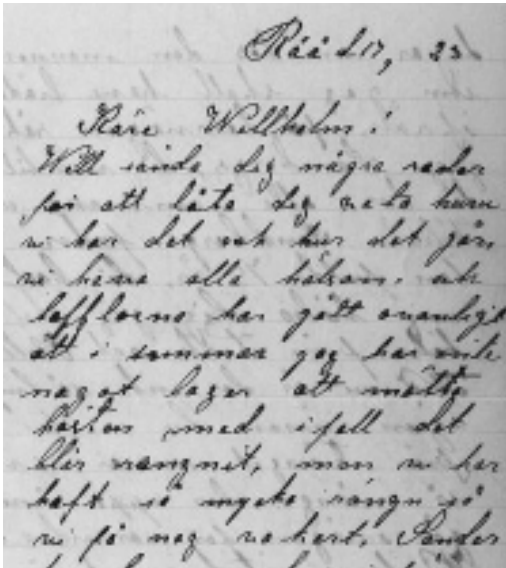
Några brev från familjen till bevärigen Jönsson förtäljer en del om livet på Råå på den tiden.

Det rapporteras om att Gyllander i fastigheten på Rååvägen 12 fått 75 kycklingar som installerats i deras gamla lusthus.

Tillökningen i fars duvslag har varit så kraftig att han måste ”ta hand om en del”, när han kommer hem.

Hur det går med kommersen toffelmakeriet får han naturligtvis även besked om.

Garvare Sandberg, bördig från Råå, har varit

Farfar skriver brev till beväringen 1923.

på besök från Hörby, där han driver ett garveri.

Sedermere kom bröderna Sven och Olle Sandberg att under många år leverera läder till toffelmakeriet.

En stor eldsvåda blir omtalad. Insamling till de drabbade har resulterat i 1 300 kronor.

En bonde från Örby, som tydligen anlagt eldsvåda på sin gård, ”sitter nu på Malmö”.

Och så slutligen tröstens ord om att allt har en ände. Så även krigarlivet!

Ja, det var en del minnesbilder tecknade av sonen till toffelmakare Wilhelm Jönsson.

Göran Jönsson

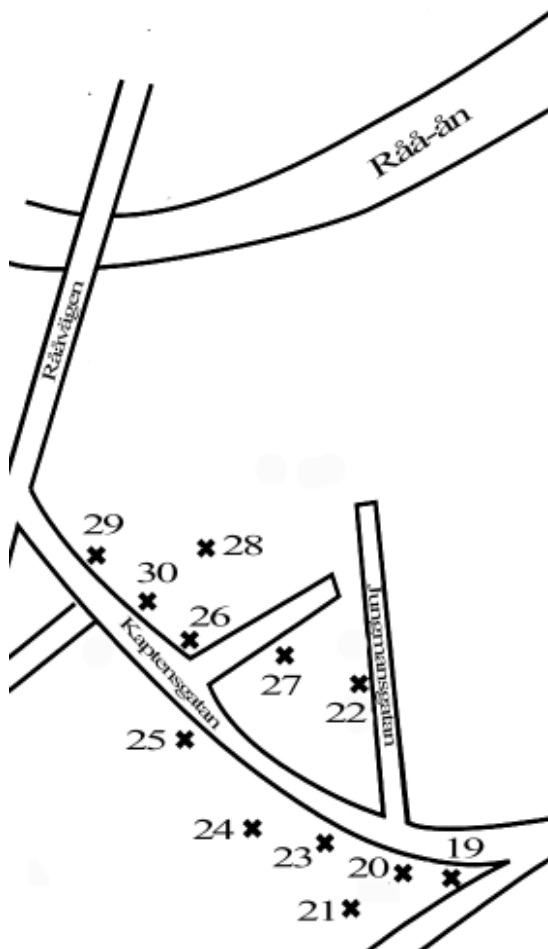
Toffelmakarens fru kan också behöva nya tofflor. Privat foto.

Vart tog alla vägen?

Nils Pålsson har funderat över alla de butiker och hantverkare som fanns på Råå när han växte upp i slutet av 1920- och början av 1930-talet. Bara i några kvarter runt hamnen har han listat inte mindre än 32 stycken! I dag finns inga kvar. Det kan man också kalla utveckling....

På detta uppslag visar Nils var de låg. Efter förteckningen har han skrivit ner några rader om dem alla.

1. Handelsföreningens Koltomt
2. Råå Handelsförening - Skeppshandel
3. Mjölkkaffären
4. Anna Persson -syateljé
5. Kropp & Knutssons Fiskaffär
6. Fiskarnes Fiskexport
7. Arvid Jonassons Fiskaffär
8. Waumanns Tvättinrättning
9. Edsbergs Elektriska
10. Oscar R. Jönssons Charkuteriaffär
11. Berggrens Skomakeri
12. Mangelboden
13. J.P. Jönssons Segelmakeri
14. Cométs Conditori
15. Hedvig Nilssons Diversehandel
16. "Blå Boden" - Prydnadsbutik
17. Oscar Olssons Koltomt
18. Nils Petter Anders Sybehörsaffär
19. Nils Perssons Pappershandel
20. Nils Perssons Blomsterhandel
21. Nelly Björk - Stickeri
22. Nya Conditoret
23. Olof Kropp - Herrskrädderi
24. Mårtenssons Skomakeri
25. Kooperativa Föreningen Svea
26. Sonessons Rak- och Frisersalong
27. Svenssons Toffelmakeri
28. Råå Hotell
29. Gästis
30. Systembolaget
31. Emil Jönssons Smedja
32. Timmerprodukter

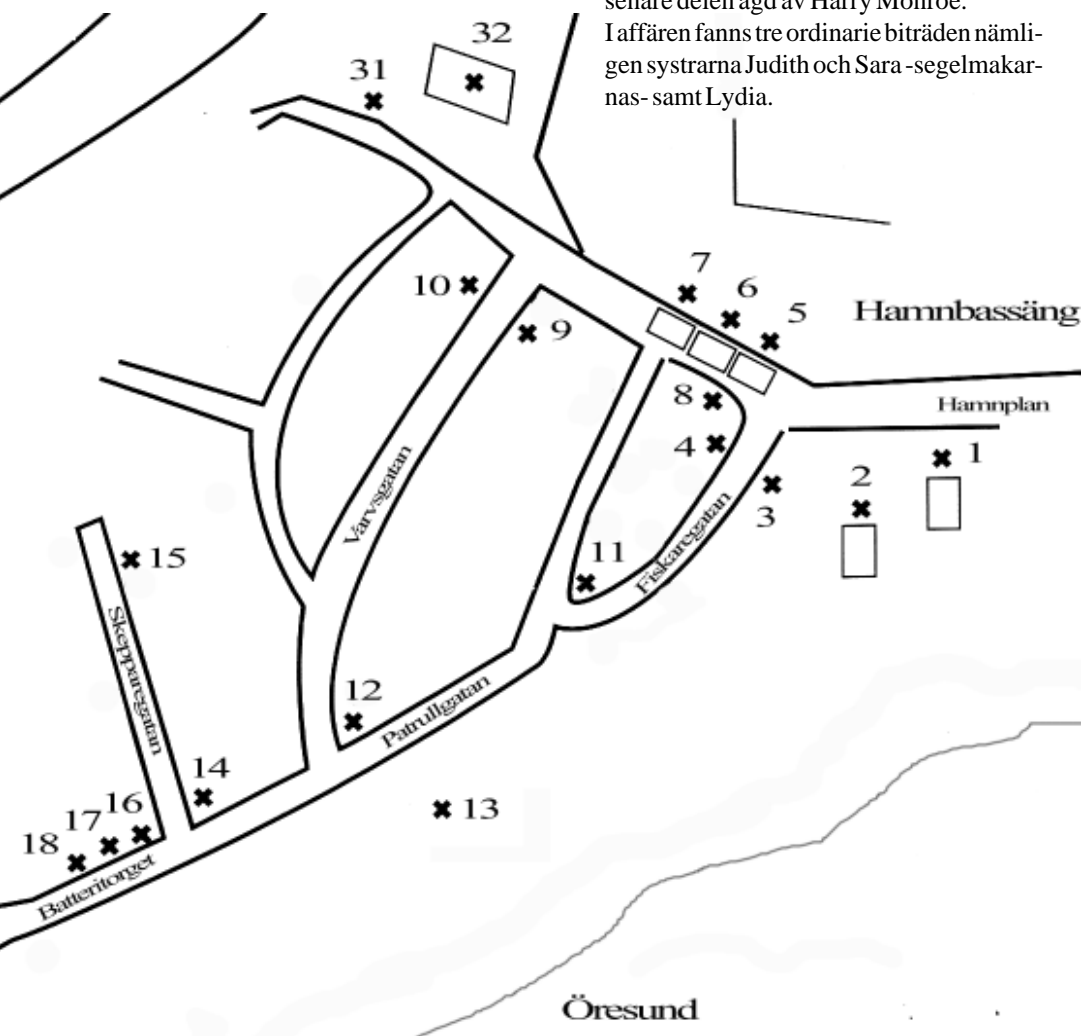
1. Här var "kolagåren" belägen. Det fanns två leverantörer av vinterbränsle, nämligen från Handelsföreningens "kolagår" och från Oscar Olssons lager vid Kustgatan -se under 17.

Till Handelsföreningens lager kom skutor till hamnen från Polen och Tyskland med kol och koks. Vid dessa tillfällen ställdes 6-7 meter höga bockar med jämna mellanrum från hamnen till kollagret och däremellan landgångar. Från skutornas lastrum vinschades varan upp i "virakorgar" varifrån det

hålldes i skottkärror, som sedan kördes in på kolagåren och tippades. Mitt på landgångarna fanns en möteplats. Gänget som skötte lossning bestod av Petter Pettersson från Fiskaregatan, Petter Pettersson från Lidängsgatan, Petrus Mattsson, John Pettersson och Petter Berg.

Distributionen till husen sköttes av åkaren Nils Jönsson från Raus.

2. Här fanns Råå Handelsförening, senare namnändrad till Råå Skeppshandel. Under senare delen ägd av Harry Monroe. I affären fanns tre ordinarie biträden nämligen systrarna Judith och Sara -segelmakarnas- samt Lydia.

Fiskekajen på 1920-talet med fiskbodarna (5-7). Fiskesmacken FN17 är dansk och kommer från Fredrikshamn. Foto ur museets arkiv.

3. I nuvarande scoutlokal fanns mjölkaffären, där mjölk och grädde avhämtades i mjölkspannar och gräddkannor. Affären flyttades sedermera till Varvsgatan 5 där det tidigare fanns en köttaffär med familjen Oscar R. Jönsson som ägare.

4. En bit in i Fiskaregatan hade Anna Persson sin syateljé, där många av samhällets pågar och töser fick sytt sina plagg.

5, 6 och 7. Vid hamnen fanns dessa tre fiskbodar som drev handel, dels som konsumentaffärer, dels som grossistaffärer med en kundkrets som sträckte sig bl.a. till Stockholm.

8. Till Waumanns tvättinrättning lämnade man bl.a. sina skjortor och blusar, som nystrukna och stärkta avhämtades om lördagförmiddagen inför helgens begivenheter.

9. I norra ändan av vår bostad Patrullgatan 2 fanns Edsbergs Elektriska affär. Den flytta-

des sedermera till Rååvägen.

10. Här fanns som jag tidigare nämnt Oscar Jönssons köttaffär. Denna ersattes sedan av mjölkaffären, som kom från Fiskaregatan - se nr 3 - och därefter av Hannas speceriaffär.

11. I hörnet av Patrull- och Fiskaregatorna fanns Berggrens skomakeri. Här bodde tidigare min farfar och farmor.

12. I slutet av Patrullgatan fanns en träbyggnad i vilken mangelboden var placerad. Det var en handdriven mangel och det tillhörde ynglingarnas jobb att dra denna mangel. Darrande hämtade man nyckeln hos fru Comét, som bodde ovanpå Perssons konditori - se 14.

13. På loftet ovanpå bostaden fanns J. P. Jönssons segelmakeri. Sedermera flyttades rörelsen in på skrothandlare Hanssons fastigheter, där von Friesen numera bor.

Tänk vilket arbete att uppför trappan dra all segel- och presenningsduk.

14. Perssons eller Cométs konditori var inhytt i källaren i fastigheten i hörnet av Kust- och Skepparegatorna. På somrarna sköttes även betjäningen på Badhuset häriifrån. Jag erinrar mig fortfarande hur gott bröd av olika slag som såldes här.

15. Nästan i slutet av Skepparegatan låg Hedvigs speceriaffär. Denna varen av många småaffärer på Råå, som gav ett ringa men dock bidrag till familjens försörjning.

16. Blå Boden. Systrarna Sjöström etablerade där en rörelse med i huvudsak italienska produkter - jag minns än med välbehag de vackra italienska keramikvaserna som såldes där.

17. Oscar Olssons kolatomt, vilken jag tidigare nämnt under nr 1, var kollega med

Handelsföreningen. Planket som omgärdade tomten var ett populärt tillhåll för nedre lägets ynglingar att gömma sig bakom för att lura förbipasserande med börsar och allehanda paket, som försedda med snören raskt drogs undan vid försök att ta dem.

18. Nils Petter Anders sybehörsaffär tillhandahöll allt som behövdes för att kunna förfärdiga ett plagg av ena eller andra sorten.

19 och 20. Nils Perssons pappers- och blomsterhandel med tillhörande kiosk belägna i hörnet av Kaptens- och Kustgatorna hade ett mycket centralt läge i anslutning till skolan på den tiden då eleverna av familjens egna medel fick bekosta böcker och skrivmaterial. Den tillfredsställde också ungdomarnas behov av snask. Blomsterhandeln betjänade i huvudsak nedre lägets befolkning.

Mitt för cyklisten ser ni systrarna Sjöströms "Blå Boden" (16). Foto ur museets arkiv.

21. Till Nelly Björcks stickeri gick man för att skaffa sig strumpor och underkläder samt för att ”förfoda” sina strumpor. Med detta menas att då foten på en strumpa var utsliten såg Nelly till att med skafket som underlag sticka till en ny fot. Detta var ett sätt att dra in på utgifterna. En viss skillnad mot idag, då sådana strumpor slängs.

22. Nya Conditoriet var kollega till Co-méts. Hit gick skolgrabbarna för att köpa kagesmutor, som man fick i en påse och till en billig peng.

I äldre tider var det dans på conditoriet ett par gånger per år, bl.a. på annandag jul. Min far berättade att ”Jonas på vallen” hade ett hembitråde, som skulle gå till dansen och det kunde man ju inte förrän det blivit mörkt. Flickan stod vid fönstret och tittade ut över Sundet varvid hon fällde följande kommentar: ”Man kan gott se att dan har långt sig.”

23. Olof Kropps herrskrädderi var synnerligen välrenommerat. Det var där man fick sytt sina kostymer och byxor. Rörelsen

drevs av de båda makarna.

24. Mårtenssons skomakeri var inklämt och låg i nära anslutning till baksidan av Missionshuset.

25. Koopertiva föreningen Sveas lokal låg mitt på Kaptensgatan och gick under benämningen Svea. Svea varen direkt konkurrent till Handelsföreningen, som utöver sin lokal vid hamnen även hade en filial på Rååvägen söder om Möllers köttaffär, där nu Pingvinpress finns.

26. Sonessons frisersalong var inhyst i hörnhuset Kaptensgatan / Rorgångaregatan. Dit kom kunderna för att rakas med kniv onsdagar och lördagar. Innehavare var Lindskog och Ljungkvist. Klippning förekom även på programmet.

27. Svenssons Toffelmakeri fanns i Rorgångaregatan i en byggnad, som tidigare tillhört den där nedbrunna kvarnen. Utöver Svenssons Toffelmakeri fanns även Willes i södra ändan av Rååvägen.

I Råå Hotells fina trädgård (28) drevs uteservering under sommaren. Foto ur reklambroschyr.

Gästis (29) fanns i nuvarande bibliotekets lokaler. Privat foto.

28. Råå Hotell var beläget på den tomt, som nu är bebyggd av Skonaren. Det var ett känt tillhåll inte minst för traktens bönder, som kom dit med häst och vagn bl.a. med tanke på att husbonden endast behövde komrna upp i vagnen. För sedan hittade hästen säkert hem.

29. Gästis var inhytt i de lokaler där idag Biblioteket och en del lägenheter finns. Gästis hade en fin liten veranda där serveringen gärna skedde sommartid. Fröken Backe var en trevlig värdinna som dessutom kunde servera delikata rätter. Gästis upphörde i slutet av 30-talet och blev under kriget ett logement för militären. Sedan de flyttade hyrde Råå Bordtennisklubb lokalerna under ett antal år till stor glädje för Råås ungdomar.

30. Systembolagets lokal var inhytt på Kaptensgatan där nu matserveringen finns. Det var på motbokens tid. Kassörskan var "Clauskan" som med enväld höll reda på ranso-

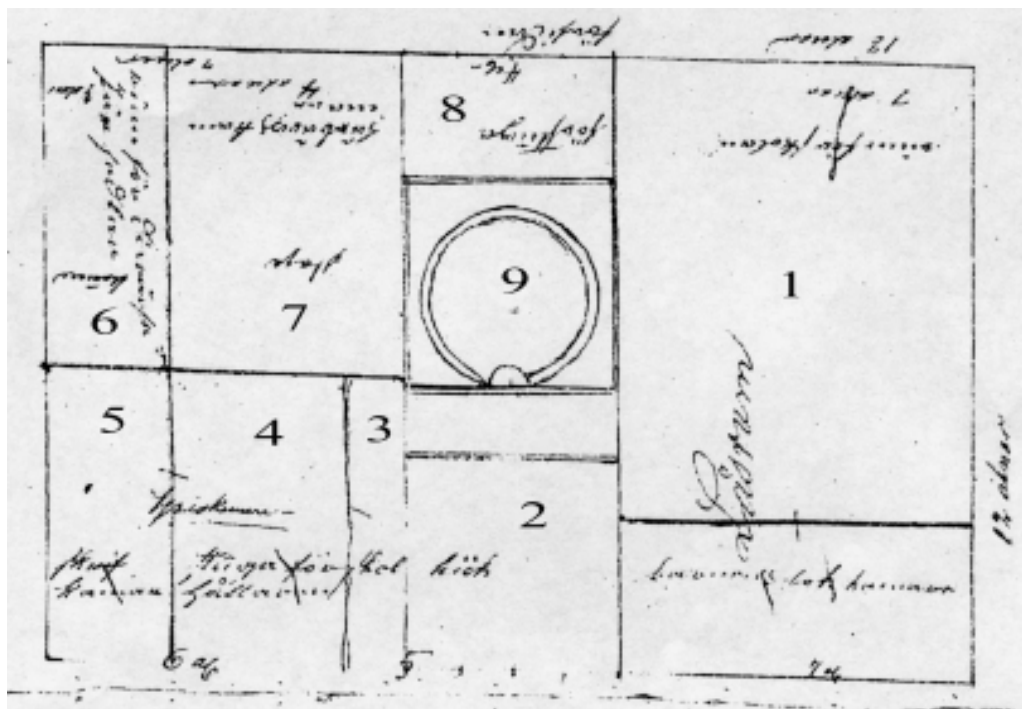
nerna som tilldelats respektive motboksinnehavare.

31. Jönssons smedja var inhytt i ett litet hus beläget bakom det hus som Kerstin Delin nu äger. De var konkurrenter till Lindarna på andra sidan ån. Lärling i smedjan var Hans Liljekvist - vår på den tiden duktige 800-meterslöpare.

32. Timmerprodukter låg på den mark som idag är Råå Hamnförenings kontor med framförvarande parkeringsplats. Här bedrevs handel med sågade och hyvlade trävaror. Framför vid kajen fanns tilläggsplats för skutor som kom med timmer från bl.a. Norrland. Mellan hamnen och Timmerprodukter lades ut ett rallarespår med vagnar på vilka timret lastades och transporterades in till förvaringsplatser under tak.

Nils Pålsson

Något om Råå Lejes skolhistoria

Skiss av 1826 års skolhus. 1- läsrum. 2- kök. 3- utrymme för kol. 4- spiskammare. 5- skrivkammare (som togs bort och slogs ihop med spiskammaren). 6- kammare. 7- stuga. 8- förstuga. 9- spis.

Redan i slutet av 1700-talet anordnades skolundervisning på Råå Läge. Som skolsal användes ett rum i en stuga på Öfre Lejet, Råå nr 3, ägt av änkan Lisa vid 1801 års laga skifte. I Raus socken höll för övrigt varje by en egen ”scholemästare” och organiserade den ambulerande undervisningen, ofta för ett år i taget. I en rapport till Lunds Domkapitel uppgav kyrkoherden, att det fanns ”på Råå Läge en ständig” (lärare). Man läser i protokollet från sockenstämman i Raus den 4/9 1814 angående dåvarande scholemästare: ”Råå Leje har en vid namn Abraham Lundberg, som der varit snart 16 år, men för ena delen saknas ännu och lofva Fiskarna att anskaffa en till Mickaeli”.

Året innan hade kyrkoherden Elias Folin på en sockenstämma lämnat ett förslag till skolorganisation i församlingen. Bl.a. framförde han: ”Enligt 1812 års upprättade Husförhörlängd finnes å Råå Fiskeleje Barn emellan 6 till 15 års ålder till ett antal af 116 eller närmare 120 stycken. Således en Scholemästare otillräcklig, der bör vara minst tvenne”.

Vidare bestämdes på stämman: ”Antagne Scholemästare skall hos Pastor förhöras, huruvida han äger Skickelighet att lära Barn, i synnerhet om han förstår att rätt lära dem lägga ihop, stafva, läsa rent i bok, som är fasta grunden och lättar deras utantill läsning”.

Någon ytterligare lärare tycks dock inte ha anställts, utan lärare Lundberg fick kämpa vidare ännu en tid i det gamla skolhuset, beskrivet som 12 alnar långt i norra änden av byggnaden. Stugan tycks till sist ha bedömts som otjänlig. Lägesboarna enades då om rivning samt uppförande av ett nytt skolhus på samma plats.

Nytt skolhus 1826

Den 20 juni 1825 hölls en entreprenadauktion, och ur protokollet får man veta: ”hvarvid till den minst bjudande utroptes, att efter uppgjort förslag och ritning uppbygga ett nytt skolhus å det ställe, der det gamla nu förefinnes”. Ett krav var, att nybygget skulle stå färdigt vid midsommartid 1826. Protokollet anger även vem som antogs som entreprenör: ”För minsta anbudet stadnade Vårdshusmannen Per Göransson på Rå med fem hundrade fyra tiotvå riksdaler riksgälds sedlar”.

Byggnadsritningen visar ett envåningshus med golvytan 12 x 18 alnar, innehållande ett lärum (skolsal) med förstuga samt lärarbostad. Följande vår tar man nästa steg i byggärendet:

”Protokoll wid auktionen å Rå gamla Skolhus d. 11 April 1826.

§ 1

Willkoren för försäljningen af nämnda hus woro följande: ”Huset skall af Köparen på egen bekostnad borttagas och nedrifvas i så god tid att intet hinder uppstår för entreprenorens åliggande wid uppförandet af det nya huset. Betalningen erlægges en månad efter denna dag. Med sådana willkor försålades huset utom kakelugn, som tillhör Läget, mot tjuguatta Rd. R.G.S. till Per Göransson på Rå Läge. Ut supra.

Carl Hallbeck Jöns Jönsson
Pher Reinhold Ola Reinholdt
Med styrd hand.”

I augusti besiktigades skolhuset av traktören Jöns Jönsson och skepparen Anders Reinholdt, varefter det togs i bruk. Skolemästaren A. Lundberg hade dessförinnan lämnat tjänsten. Lägesboarna hade då anställt en avskedad soldat från Hesslunda vid namn Johan Peter Dickman, född 1764 i Ystad. Han var lärare till år 1828 och efterträddes av Magnus Lundqvist från Arrie socken. Denne verkade till år 1843 då han dog i lungsot.

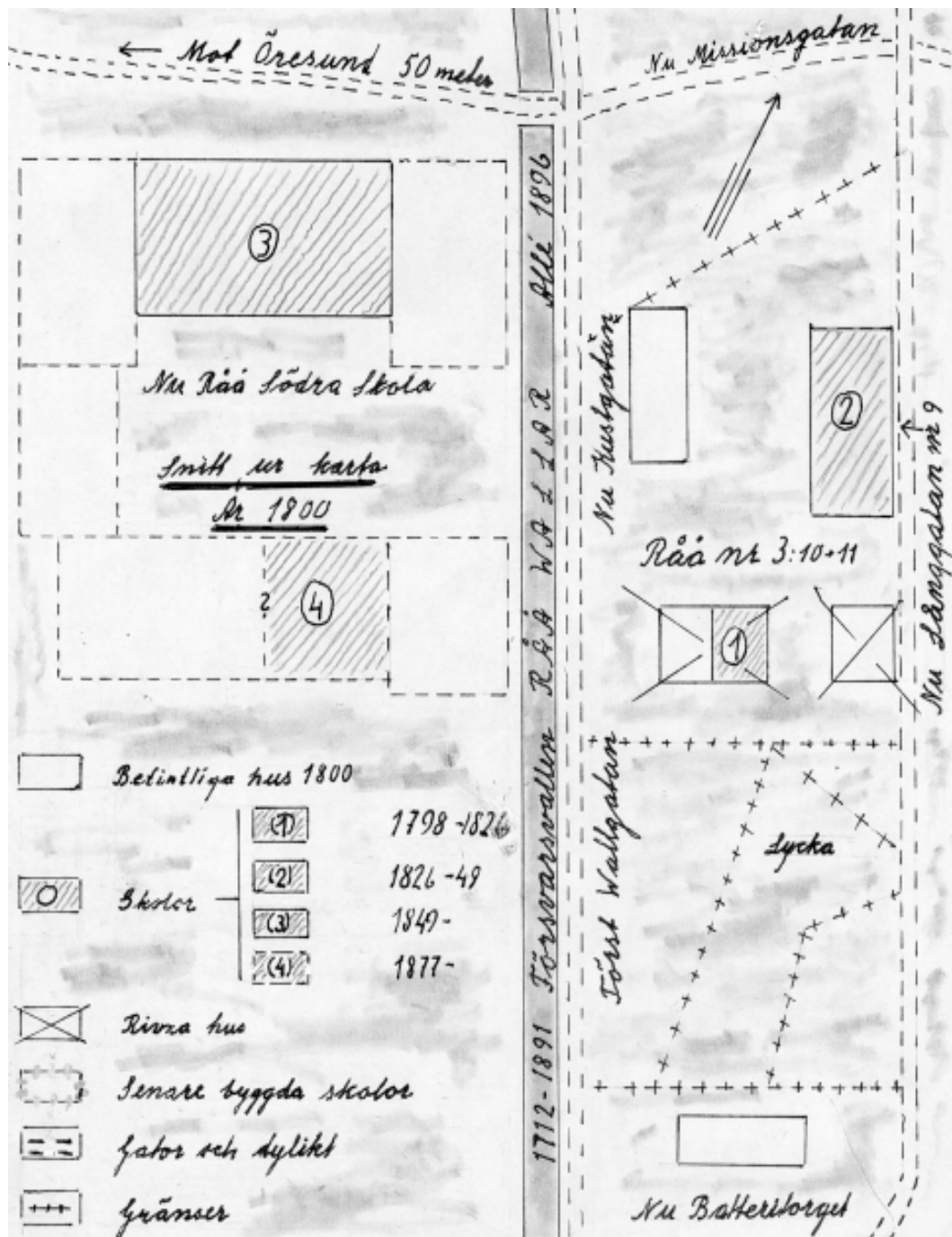
Eldsvåda 1846

Vid en eldsvåda den 2 augusti 1846 förstördes skolhuset. Reparationsarbetet utlystes på vanligt sätt genom entreprenadauktion, där det lägsta anbudet, 399 Riksdaler, lämnades av trakteur Peter Winblad. Våren 1847 utlystes lärartjänsten två gånger. Den ende sökanden antogs: Jean Öhrström, som titulerades ömsom lantmäterielev ömsom skollärarelev. Han inlämnade betyg från examen vid seminariet i Lund, bl.a. med ”Godkänd insigt i Vexelundervisningsmethod”. (Växelundervisning innebar att äldre och kunniga elever undervisade yngre kamrater under översyn av läraren.) Öhrströms årslön bestämdes av skolstyrelsen på Läget och utgjorde ”För eldbrand och foder till ko samt 4 tunnor råg och 4 tunnor korn motsvarande 224 Riksdaler Riksgäld”.

Redan efter ett år sade han emellertid upp sig från tjänsten på grund av en tvist rörande hans piga och deras gemensamma barn. Omställningen på lärare var alltså hög och skulle fortsätta att så vara.

Ännu ett nytt skolhus (Rå Södra skola)

Inom Raus församling pågick långvariga diskussioner vid sockenstämmorna under hela 1840-talet angående uppförande av skolhus såväl vid Raus kyrka som i Örby. Fiskarebefolkningen ansåg att Lägets skola var avsedd endast för deras barn och finansierad av dem

Karta över skolhusens placering genom åren. Uppgjord av Curt Persson.

Det här vykortet skrev "Selma" den 21 november 1901 till "Fröken Eufemia Falkland Hälsan nr 3 i Helsingborg".

själva. Man vägrade t.o.m. att mottaga de på Läget boende kustvaktsbarnen. Till Örby-skolan skulle nu förvisas Fortunabarnen och övriga lägesboars barn.

Vid en allmän by- och sockenstämma i början av år 1849 beslöt lägesboarna att låta uppföra ett nytt skolhus, placerat på Råå 64, mitt emot det gamla. Vid sedvanlig entreprenadauktion antogs det bud som lämnats av Georg Holmgren i Köpinge: 2.340 Riksdaler. Byggnaden utgjorde ett envåningshus med halmtak och innehöll en skolsal och en lärarbostad. En byggnadsdetalj utgjorde de pelare av ek, som placerades i skolsalen och som behållits vid senare ombyggnader. Huset torde ha bildat mittpartiet i den nuvarande skolans norra flygel.

Lärare vid mitten av 1800-talet

Man hade utlyst lärartjänsten efter Öhrström, och på hösten 1848 anställdes Da-

niel Peter Kjöhllberg, som kom från Kropps församling. Inte heller han stannade länge. År 1850 avlöstes han av en lärare från Malmö, Carl Sjöberg. Efter tre år flyttade denne från Råå. På hösten 1850 drabbades Råå av en koleraepidemi, som ledde till att samhället isolerades från övriga församlingen men även till att flera barn i skolåldern avled.

År 1853 var det dags att ånyo välja skollärare. Denna gång antogs Ola Svensson från Broby. Han anlätades bl.a. som sekreterare vid bystämmor. Hans ansökan om löneförhöjning efter ett par år fick ett positivt svar. Men när han något senare begärde att få disponera den skolplan som fanns utanför huset, fick han avslag med hänvisning till att det rörde sig om barnens lekplats. Följden blev, att Ola Svensson sade upp sin anställning och flyttade. Tjänsten utlystes, och i maj 1858 skedde val av efterträdare.

Av flera sökande antogs folkskolläraren i Båstad Peter Nilsson Nihlén.

Ny eldsvåda

Den 14 september 1857 kunde man läsa följande notis i Öresunds-Posten:

”Åskor hafva under de sista veckorna förenkommit häromkring talrikare och starkare, än man nästan kan minnas från förra tider, vanligtvis på aftnarna efter tropiskt varma dagar. De flesta hafva varit åtföljda av antändningar och förödelser, större och mindre. I fredags afton slog åskan ner på fiskläget Råå och förstörde skolhuset därstädes. Ingen människa blef skadad och det mesta af lösöreboet räddades. Luften har sedermera blifvit något afkyld och temperaturen är nu den behagligaste”.

En allmän bystämman med Lägets invånare hölls i februari 1859 på begäran av skepparen Hans Göransson. Han hade ”efter det skolhuset härstädes år 1857 nedbränt, ombesörjt detsammats återuppbyggnad för Lägets räkning och för sådant ändamål uppburit såväl de af Häradets Brandstods kassa Råå Läges tillfallande som ock de medel som under byggningstiden för försålda effecter från nedbrända huset”. Huset torde ha utgjort mittpartiet i den nuvarande skolans norra flygel.

Den dåvarande skolläraren P. Nihlén flyttade från Råå på våren 1864, och tjänsten utlystes igen. Men innan efterträdaren anställdes, hölls en By- och Skolestämman med Råå Läges invånare med kyrkoherden J.C. Wadstein som ordförande. I protokollet skrev han, ”att den blifvande ordinarie lärarens lön vid den stora folkskolan kommer att utgöra utom fria husrum och eldbrand, 5 tunnor kol och 1 famn långved och 2 famnar kort björkved – samt efter omröstning 500 Riksdaler årligen att uppbäras quartaliter...”

Därefter företogs val av lärare ”efter förteckning å samtliga Råå skollag tillhörande matlag”. Den vikarierande 23-åriga

läraren Nils P. Cederberg från Skepparslöf valdes enhälligt.

Mindre skolan

Uttrycket härovan, ”Stora folkskolan”, visar att en ”mindre skola” tillkommit. Kungl. Maj:ts kungörelse 1858 om sådana skolors inrättande syftade till att minska antalet barn i folkskolan och därmed ge en drägligare situation för lärarna. Kyrkoherden Wadstein anförde vid sockenstämman i juli 1858 att lärarna i Raus och på Råå med 100 resp. 150 barn var ”alltför öfverlastade och inte kunde rätt sköta en skola”. De yngsta barnen borde alltså hållas i en sådan mindre skola. Seminarieutbildning krävdes inte av lärare för en sådan. Det räckte, att vederbörande var känd för ett kristligt sinne och håg och skicklighet att undervisa småbarn. Församlingen beslöt att inrätta en mindre skola på Råå. Statsbidrag täckte 1/3 av lönen. Budgeten redovisades så: ”Lärlön 300 Rd, Hushyra 100 Rd, Eldbrand 100 Rd, Årligt underhåll med böcker m.m. 100 Rd.” Föräldrarna ålades att som i övriga skolor betala veckoskilling. Småskolans första lärarinna blev Cecilia Hallberg. Skollocal hyrdes i ett privathus.

Vid en biskopsvisitation 1862 lämnar kyrkoherden följande upplysning: ”Jordeland är åt läraren på Råå uttaget men otjenligt till odling och plantering enär jordmånen endast är strandmal och grus.—Söndagsskola hålles i alla skolorna under maj, juni, juli och augusti månader, der undervisning lemnas hufvudsakligen i Christendomen. I alla skolorna läses 6 timmar om dagen. Skolgången är i allmänhet flitig och ordentlig, utom vid de tider af året, då barnen antaga arbete på landet eller på sjön, då skolgången är ojemnare”.

Exercis med trägevär

För att ge lärarna möjlighet att öva exercis med eleverna inom ämnet gymnastik erbjöd

Skolans vaktmästare och städerska Kerstin Persson har här slagit sig ner i katedern. (Omkring sekelskiftet 1900. Curt Perssons kort.)

staten församlingarna att ur kronans förordhus köpa exercisgevär till skolorna. Priset var 6 Rd. Åt skolbarnen fick man tillverka trägevär eller liknande. Raus församling beslöt, att fastän ”ingen av de anställda lärarna var exerciskunnig sedan den nuvarande läraren på Råå fått transport till annan skola och var den ende som lärt gevärsexercis, den dock ville för Råå skolas räkning ett sådant gevär erhålla.”

Skolsalen delas

I november 1870 hade statens folkskolein-

spektör, prosten Witt, inspekterat Lägets folkskola. Med tanke på det stora barnantalet yrkade han på att en andra lärare skulle anställas och att skolsalen skulle delas i två rum. Sockenstämman beslöt att uppfylla dessa krav genom att dels anställa ”underrättarinna” med uppgift att undervisa i läsning och även flickorna i slöjd och dels dela skolsalen i två ”lärorum af lämpliga dimensioner genom rörliga på rails löpande skärmar, som kunde efter behag in- och utskjutas på sätt som i stadens folkskola skett”. Vid kyrkstämman i februari 1871 valdes Bothilda Johnsson, lärarinna i Gantofta. Med ändring av tidigare beslut fastställde stämman, att hon skulle helt och hållet undervisa flickorna och läraren gossarna.

En tid därefter sade lärare Cederberg upp sig, varför tjänsten ledigförklarades och i oktober 1871 anställdes Johan Peter Skogsberg. I lön uppbar han förutom husrum 500 Rd samt 300 Rd i ersättning för kofoder, eldning och städning av skolan jämte 50 tunnor stenkol och en famn långved av björk.

Lärbostaden får eldstad

Lärare Skogsberg ansåg, att tjänstebostadens två rum behövde förses med särskild eldstad. På en kyrkstämman i maj 1873 beslöt majoriteten att installera kakelugnar

och att förse skolan med brunn och vedbod. En minoritet på stämman överklagade dock beslutet hos Landshövdingeämbetet, som sedan infordrade den ickeklagande majoritetens åsikt. Svaret blev, att man vidhöll sitt beslut, eftersom det ansågs både självklart och lagenligt. Klagomålet avslogs därefter.

Skolhus för småskolan

Barnantalet ökade efterhand så att den lokal man hyrde till småskola inte längre räckte till.

I januari 1877 beslöt invånarna på Läget att låta bygga ett skolhus för småskolan. Det resulterade i en byggnad parallellt med den befintliga skolbyggnaden, alltså där nuvarande södra flygelbyggnaden finns.

En våg av frireligiös väckelse svepte fram över Råå på 1870- och 1880-talen. En glimt av dess konsekvenser finner man i Skolrådets protokoll i maj 1880: "Lärarynnorna Ingrid Ramberg och Thilda vid folkskolan på Råå och Bothilda Bengtsson vid Pålstorpskolan ha låtit sig af kringstrykande Metodister och s.k. Lekmannapredikanter förvilla". Om de inte skötte sina plikter skulle Skolrådet se till att de bittert fick ångra sig.

Men för skolväsendets del var det de ekonomiska sidorna som betydde mest, uttaxeringar, avgifter i form av veckoskilling o.d. Sedan gammalt hade ju Råå Läges angelägenheter beslutats och bekostats på ett markant självständigt sätt. Men omkring 1890 framfördes allt oftare förslag om att skolväsendet och dess ekonomi borde vara en gemensam angelägenhet för hela Raus församling. Till en början var Lägesboarna negativa till denna idé. Efter långvariga överläggningar, nya förslag och överklaganden träffades slutligen en överenskommelse vid kyrkstämmen den 25 november 1897. Råå Läge överlämnade till församlingen ett gåvobrev rörande den tomt de två skolhusen låg på men byarna, grunderna och Plante-

ringen betalade till Råå Fiskeläge 2.627 kr.

Ett år senare beslöts att renovera lärarbostäderna på Lägets skola genom att "låta uppföra en lämplig tillbyggnad vid södra skolhusets östra gafvel samt att låta inreda den gamla lärarebostaden till en skolsal att användas för en s.k. mellanskola".

Sommaren 1900 gjordes en del reparationer av den äldre delen av norra skolhuset, där mellanskolans sal och ett par småskolesalar fanns. I södra skolhusets äldre del inreddes på vinden ett kök. På norra gaveln av det norra skolhuset inreddes en vaktmästarebostad om ett rum och kök.

Vid kyrkstämmen den 3 augusti 1903 debatterades skolrådets förslag om "uppförande af en 2dra våning öfver underbyggnad varande tillbyggnaden vid folkskolan i Råå", något som också beslutades efter omröstning efter fyrktalsmetoden, d.v.s. efter skattebetalningsförmåga.

Högre folkskolan, som startades 1904, liksom Fortsättningsskolan, som infördes 1909, tillhör båda Råå södra skolas 1900-tal. Den historien får berättas vid ett annat tillfälle.

Torsten Svensson
F.d. rektor för Råå södra skola

Faktaunderlaget till denna artikel finns på Landsarkivet i Lund, Stadsarkivet i Helsingborg, kyrkoarkivet i Raus samt hos Curt Persson i Råå. Kopior av materialet finns på Helsingborgs Skolmuseum, Bergaliden (öppet vardagar kl 10 – 15).

För ytterligare historia om Råå Södra skola hänvisas till Eric Björcks artikel "170 barn i samma skolsal" i museitidningen 1998 nr 1. I Museitidningen 1999 nr 2 kan man dessutom få veta hur geografundervisningen bedrevs i skolan år 1857.

Enskilda donatorers fond

Specifikation över ursprungligen donerade belopp

Eric Björcks fond	1983-84	14.000:-
Elsa och Frans Gustafssons fond	1986	5.000:-
Elsa och Curt Holms fond	1983	5.000:-
Sonja och John Holms fond	1983-89	18.105:-
Jonassons Rederiers fond	1943	1.500:-
Berit och Stig Nilssons fond	1983	5.000:-
Harry Palmkvists fond	1986	50.000:-
Harry Perborns fond	1980-91	36.650:-
Betty Rambergs fond	1984-86	55.000:-
Raus Sparbanks "1901-1965 fond"	1964-65	5.000:-
Ruben Rausings fond	1981	200.000:-
Ryssbrandens minnesfond	1988	5.400:-
Råå Sjöförsäkring för effekters fond	1965	1.000:-
Barbro och John Silfwergårds fond	1983-94	10.000:-
Folke Sörenssons fond	1982	50.000:-
Elva Thores minnesfond	1991	10.000:-
Nils-Henry Wikströms minnesfond	1982	25.025:-
Langstens Slip o Båtbyggeri, c/o Sven Backe	1992	10.000:-
Knut och Ebba Assarssons fond	1992	5.000:-
Alice Madsens fond	1993	10.000:-
John Anderssons minnesfond	1993	3.545:-
Bengt Anderssons minnesfond	1993	8.800:-
Georg Ålhagens minnesfond	1994	4.450:-
Sven Backes minnesfond	1995	64.192:-
Gad Rausings fond	1997	62.200:-
Råå Båtförsäkringsbolags fond	1997	25.000:-
Sven Thores minnesfond	1998	10.125:-
Berit och Per-Arne Wickanders fond	2000	10.000:-
Hans och Märnit Rausings fond	2001	40.000:-
Nils Svenssons fond	2001	10.000:-
Skånska Redareföreningens understödsfond	2002	25.000:-
Bo Anderssons fond "50 år"	2003	27.100:-
Eric Björcks fond "90 år"	2003	10.990:-

FöreningsSparbanken stöder

Årsredovisning

BALANSRÄKNING PER 2004-12-31

TILLGÅNGAR	2004	2003
<u>Anläggningstillgångar</u>		
Byggnader	3.733.544,--	3.733.544,--
Byggnader, motorhallen	1.160.823,50	1.027.572,50
Byggnadsinredningar	32.705,--	32.705,--
Ackumulerade avskrivningar, byggnadsinredningar	- 13.080,--	- 9.810,--
Larm- och åskledaranläggning	84.500,--	70.000,--
Ackumulerade avskrivningar, larm- och åskledaranläggning	- 71.450,--	- 70.000,--
Datoranläggning	63.670,--	63.670,--
Ackumulerad avskrivning, datoranläggning	- 63.670,--	- 63.670,--
	<u>4.927.042,50</u>	<u>4.784.011,50</u>
<u>Omsättningstillgångar</u>		
Kontantkassor	6.000,--	5.239,70
Bankmedel	133.661,21	104.731,60
Sponsorbidrag, motorhallen	51.762,17	87.854,26
Värdepappersfonder	150.000,30	150.000,30
Beräknad värdeminskning, värdepappersfonder	0	- 12.373,60
Kundfordringar	<u>1.800,--</u>	<u>0</u>
	343.223,68	335.452,26
<u>Donationsmedel</u>		
Ruben Rausings legat	295.618,51	291.840,06
Donatorers fond	50.558,49	50.558,49
Enskilda donatorers fond	371.728,38	371.728,38
Curt Perssons fond	<u>3.509,73</u>	<u>3.506,18</u>
	721.415,11	717.633,11
SUMMA TILLGÅNGAR	5.991.681,29	5.837.096,87
SKULDER OCH EGET KAPITAL		
<u>Kortfristiga skulder</u>		
Leverantörsskulder	24.806,50	18.591,--
Reversskulder	100.000,--	100.000,--
Förutbetalda intäkter/upplupna kostnader	27.733,--	0
Sponsorbidrag, motorhallen	<u>0</u>	<u>1.013.898,26</u>
	152.539,50	1.132.489,26
<u>Eget kapital</u>		
Ingående behållning	4.704.607,61	4.671.539,10
Sponsorbidrag, motorhallen	1.111.057,17	0
Årets överskott	<u>23.477,01</u>	<u>33.068,51</u>
	5.839.141,79	4.704.607,61
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	5.991.681,29	5.837.096,87

RESULTATRÄKNING FÖR INKOMSTÅRET 2004

INTÄKTER	2004	2003
Medlemsavgifter	7.150,---	29.800,50
Entréavgifter	77.690,---	38.145,---
Entréavgifter grupper, guidning	47.500,---	31.190,---
Försäljning böcker, kort etc.	25.185,---	31.190,---
Försäljning Råafilm	7.000,---	4.750,---
Försäljning kaffe, lotterier etc	8.500,---	0
Försäljning Lloyds register	10.000,---	0
Bidrag medlemstidningen	11.273,50	13.662,---
Bidrag Hbg kommun	50.000,---	54.000,---
Bidrag Sparbanksstiftelsen	0	50.000,---
Erik Björck 90 år, Bo Andersson 50 år	300,---	38.090,---
Övriga ersättningar och bidrag	<u>33.113,---</u>	<u>2.994,---</u>
SUMMA INTÄKTER	277.711,50	292.483,---
KOSTNADER		
Inköp och renovering av museiföremål	0	50.000,---
Aktivitetskostnader inom museet	5.750,---	6.025,50
Aktivitetskostnader externt	19.678,50	12.760,---
Inköp av varor för försäljning	12.254,---	16.062,---
Förbrukningsmaterial, inventarieunderhåll	<u>24.943,---</u>	<u>35.250,---</u>
	62.625,50	120.097,50
<u>Administrationsomkostnader</u>		
Kontorsmaterial, porto, telefon etc	15.286,50	15.016,50
Medlemstidningen inkl. värningsaktivitet	39.632,---	22.750,---
Representation, uppvaktningar	2.562,---	1.825,---
Marknadsföring, informationsmaterial	27.282,---	16.524,---
Utställningar	6.609,---	15.365,50
Föreningsavgifter, utbildning	<u>7.625,---</u>	<u>8.185,50</u>
	98.996,50	82.044,50
<u>Driftskostnad för fastigheten</u>		
Tomtårrende	8.208,---	8.064,---
El, vatten och avlopp	41.956,---	24.523,---
Larmkostnader	43.138,---	32.247,---
Försäkringspremier	17.821,---	14.295,---
Underhåll o komplettering av inredning	<u>2.334,---</u>	<u>29.048,---</u>
	113.457,---	108.177,---
SUMMA KOSTNADER	275.079,---	281.271,---
RESULTAT FÖRE AVSKRIVN O FINANSPOSTER	2.632,50	11.212,---
Årets avskrivningar	<u>- 4.720,---</u>	<u>- 11.168,---</u>
RESULTAT EFTER AVSKRIVN O FINANSPOSTER	- 2.087,50	44,---
<u>Finansiella kostnader och intäkter</u>		
Ränteintäkter	20.320,95	7.529,60
Räntekostnader och bankavgifter	- 7.130,04	- 2.604,---
Kursändring värdepappersfonder	<u>12.373,60</u>	<u>28.098,91</u>
	25.564,51	33.024,55
ÅRETS ÖVERSKOTT	23.477,01	33.068,51

Havsresan 2005

Havet tar och havet ger. Vi tar från havet - men vad ger vi tillbaka? Hur förvaltar vi den resurs havet är? Sådana frågor hoppas miljökämpen *Kjell Andersson* kunna aktualisera i sommar. Det är med andra ord dags för en ny expedition runt Skånes kuster liknande den *Andersson* organiserade 1990.

Just nu förbereds projektet Havsresan 2005 som ska äga rum i juli. *Kjell Andersson* och *Peter Jonsson*, båda på Avdelningen för teknisk geologi, samt *Bengt Persson*, multimediaexpert från Helsingborg, har bildat en organisationskommitté och slår just nu sina kloka huvuden ihop för att lyckligen sjösätta projektet.

Det är ingen liten uppgift. Biologer, geologer, historiker, kulturvetare, tekniker och andra LU-experter ska kontaktas, likaså intressegrupper som fiskare och dykare, politiker, massmedia och lokala nyckelpersoner. Tanken är att man ska inrikta sig på strandkommunerna runt Skånes kust. Bland annat har man förhoppningar om en dialog mellan allmänhet och experter. Det finns, menar man, intressant lokal kunskap som också kan vara av värde för akademiska forskare. Båtarna som ska delta i denna temaresa hoppas man att Göteborg Maritime Center och Stockholm Maritime Center ska ställa upp med.

-Men det är mycket som har hänt sedan 1990. Förutsättningarna har ändrats, konstaterar *Kjell Andersson*.

-Vrakplundring till exempel är ett ännu hetare ämne i dag. Det var förr svårt att lokalisera ett vrak även när det var känt, man fick rikta in sig med hjälp av kyrktorn och andra landmärken. I dag har de flesta tillgång till GPS och ekolod. Och dykarna blir allt fler. Hade man funnit regalskeppet *Vasa* i dag skulle man aldrig ha hunnit bärga det innan det varit grundligt plundrat. Man får enligt lag inte ta upp något som är äldre än hundra år. Det är inte lätt för kustbevakningen att avgöra vad som är det. Det behövs

både en skarpare lagstiftning och en större etisk medvetenhet. En nio tusen år gammal skog på havsbotten är lika viktig att freda som om vi hittat något liknande på torra land.

Andra frågor som man hoppas kunna diskutera med politiker och allmänhet är fisket och miljövården. Genom åren har *Kjell Andersson* lärt sig hur viktiga sådana samtal är.

-Det händer att folk säger till mig: "Kjell, du var ju motståndare till Öresundsbron. Men tycker du inte idag att det trots allt blev rätt bra med en bro?"

Ja, det blev det. Och det beror på att det fördes en öppen diskussion och att man tog itu med problemen på ett tidigt stadium. Därför blev det inga skandaler i efterhand. På samma sätt hoppas jag att vår temaresa ska visa sig vara konstruktiv.

Vilka som kommer att engagera sig från LU är fortfarande en öppen fråga. Intresserade är naturligtvis välkomna att ta kontakt med *Kjell Andersson*.

Göran Frankel

Havsresan till Helsingborg

Temaresan kommer till Helsingborg söndagen den 17 juli 2005. Båtarna kommer att lägga till utanför Dunkers kulturhus.

Programmet är ännu inte fastställt, men vi får be våra läsare att hålla utkik efter annons i HD strax innan. För mer information kan man även ta kontakt med *Bengt Persson* på 046-256 474.

Göran Frankels artikel har hämtats från januarinumret 2005 av Lunds Universitets tidskrift LUM.

Info-sidan

Sjöfarten i Helsingborg

Årets utställning berättar om några av de rederier som haft anknytning till Helsingborg. Utställningen öppnar den 1 maj.

Öppettider 2005

12 januari – 27 april:

onsdag 17.00-20.00

1 maj – 26 juni:

onsdag 17.00–20.00

lör-, sön- o helgdag 13.00-17.00

28 juni – 14 augusti:

tisdag-fredag 15.00-19.00

lördag o söndag 13.00-17.00

17 augusti – 28 september:

onsdag 17.00-20.00

lördag o söndag 13.00-17.00

5 oktober – 7 december:

onsdag 17.00-20.00

Entré 40:-, barn under 12 år gratis.

Öppet för grupper efter tidsbeställning hos Siv Olsson 042-262688.

Höstmötet

äger rum torsdagen den 20 oktober 2005.

Efterlysning!

Vår redaktör Åsa Rausing-Roos håller på att skriva om "Blå Boden" på Råå, startad av systrarna Sjöström 1921. Finns det någon av Museitidningens läsare som har någonting inköpt däri-från? Keramik, glas, läderarbeten eller kopparstick?

I så fall är Åsa mycket tacksam att få fotografera eventuella föremål.

Ring Åsa på 042-260334.

KULTUR

ett nöje och ett måste

MUSEITIDNINGEN

Redaktör:

Åsa Rausing-Roos
Näckrosgatan 2
25271 Råå
Tel 042-26 03 34

Layout och redigering:

Cal Åström
I redaktionen:
Marianne Wittgren
Ragnar Thornberg

Kallelse till årsmöte

Vi träffas i Raus Församlingsgård med ingång från Kielergatan **torsdagen den 17 mars 2005, kl. 19.00**

Efter årsmötesförhandlingar, rapporter och information serverar vi gott kaffe och goda kakor till det facila priset av 25:-. Därefter kåserar Olof Jönsson och visar bilder under rubriken **"Redare och rederier i Helsingborg"**. **Alla är hjärtligt välkomna!**

s/s LIGUR ägdes av Rederi AB Wallen (Axel Falkland) i Helsingborg. Hon byggdes 1920 av Skiens Verkstad A/S i Norge, var på 1850 dödsviktston och hade en trecylindrig ångmaskin. Oljemålning av J. H. Nilsson 1934.

RÅÅ MUSEUM FÖR FISKE OCH SJÖFART, grundat 1933

Hamnplan, 252 70 Råå, tel 042-26 11 31, postgiro 64 48 36-9

Email: raa.museum@swipnet.se Web: home.swipnet.se/raamuseum/
